

KDYBY BIBLI PSALY ŽENY...

Kázání ze soboty 10.11.2018 – br. Josef Dvořák

Vážené mi bohoslužebné shromáždění

Jsmo sebrankou svatou, lidem Božím. Také proto se setkáváme u Písma. Naposledy jsme si u Písma připomněli, že **z náboženských důvodů své děti – a člověka vůbec – obětovat nesmíme**. Tento výklad jsme si dobře podložili.

Cenné zdůvodnění a **nasvícení na námi přijatý význam (Genesis 22)** vrhá epizoda z **Druhé knihy královské 3,26–27**, podle které **moábský král obětoval prvorozeného syna edómského krále** (ČEP): „*Jal však jeho prvorozeného syna, který měl kralovat po něm, a obětoval ho v zápalnou oběť na hradbách.*“ Jak **na tento „zločin Moábu“** (Am 2,1) **reagovali Izraelci?** Náboženské, rituální obětování člověka prolomilo vražednou davovou psychózu – a ta je mocná – válečný konflikt se zastavil! **Jak působivý vjem se Izraelcům naskytl!** Mocnější než rozběsněné násilí, mocnější než zabíjení člověka člověkem. Izraelci doslova **„vybouchli velkým hněvem“**. A odtáhli. **Vrátili se do své země.**

Mám za to, že tato **scéna jim musela připomenout Abrahama s Izákem na hoře Mória**. Obě události dělí bez mála **tisíc let!** Tak **vlívně i živě (a tak dlouho!)** **působilo Boží poselství o zákazu lidských obětí**. **Tehdy byla ruka obětníka (Abrahama) nad obětí (Izákem) zastavena zavoláním Hospodínova posla (výkřikem): „Abrahame, Abrahame.“ ... „Neposílej ruku svou k chlapci. A nečň k němu naprosto nic...“** (Gn 22,11–12) V této atmosféře naslouchejme dále poselství biblického vyprávění o cestě na horu Mória. Dnes **z perspektivy dvojího Božího promluvení: „Jdi kvůli sobě!“**

V celé Bibli zazní jen dvakrát **lech lechá – „jdi kvůli sobě“** či **„vyjdi kvůli sobě“**. (Gn 12,1 a 22,2) Nejprve se **Abram zřekl své minulosti**. Opustil otcovský dům, rodinu, ochranné rodinné i městské bohy. Přetřel své kořeny. (Gn 12) Tuto zkušenost máme všichni za sebou a snad opravdu nelpíme na ničem ze své minulosti, ze které jsme byli Božím aktem probuzení víry vyvedeni. Jinak jsme tu – pod kazatelnou – nejspíše ze společenských důvodů. **„Jdi kvůli sobě,“** tak promluvil Bůh k Abramovi. **Kde je Sára?** Přesněji tehdy ještě Sáráj. Vidíme ji **vedle manžela. Opustila koupelnu a šla bydlet do stanu. Vyšla z patrového domu s kanalizací a putovala z místa na místo na základě potřeb dobytka a ročních klimatických proměn rozhodujících o pasteveckém životě (transhumance)**. Učinila **pohyb z kulturního města do divočiny**, aby po boku svého muže **demonstrovala sama s ním proti všem, že Bůh je jen jeden**. A že si svého **vyznavače ochrání a užítí i bez civilizace, technologií a hradeb**.

Při druhém lech lechá – „jdi kvůli sobě“ je Abraham zcela sám. Tentokrát **má formou oběti zabít svého syna**. Jeho syn mu měl zaručit budoucnost, pomoc ve stáří. Bůh však požaduje po Abrahamovi, aby se své budoucnosti (Bohem darované), kterou má ve svém synu, zřekl. Kdo se pak ale o něj postará ve stáří? Řečeno s Janem Hellerem: *„Smrt syna bylo něco velice závažného a hlubokého, právě jí končí rod. Znamená to, že člověk, kterému pomřely děti, nemá další perspektivu a je jakoby zaklet jen do své vlastní minulosti.“*¹ Ale i té se Abraham (ještě coby Abram) přeci také **„zřekl“**. A hlavně: **Kde je Sára?**

Proč je více Božím věrným než otcem? **Vždyť jeho první slova k Bohu byla prosbou o dítě!** (Gn 15,2). Minulé kázání jsme se zabývali otázkou, zda Abraham jedná mechanicky, jako stroj. Určitým způsobem nám na tuto otázku odpovídají překladatelé

¹ HELLER, J. *Na čem mi záleží*, Praha 2009, s. 172.

hebrejského textu (přibližně) z druhého století před Kristem (řecká Septuaginta). **Jak se vůči Božímu rozkazu (a přání) Abrahám zachová? Jde. „Časně ráno vstává... osedlává... rozlamuje dříví...“** a tak dále. Překladatelé pro řeckého posluchače užili slovesa, které můžeme přetlumočit takto: „časně ráno povstal“, nebo „časně ráno se vzhopil“, ale také: „**povstal ze smrti do života**“. (Gn 22,3) **Boží příkaz Abrahama „přinejmenším“ přiznal. Kde je Sára?** Její syn je zázračné dítě a ještě k tomu dítě zaslíbené, nyní ho má obětovat? Ale **vždyť ona nic NEVÍ!** Sám Abraham „**zůstává stát a jde.**“ Jako by váhal, jako by se loučil. Septuaginta překládá: „**Když vstal, byl vydán na cestu**“, nebo: „**Povstal ze smrti (anastás), aby žil (peripatein), vrátil se do života (vzpřimil se, vzhopil se), aby si utvořil (urovnal?) svůj život.**“ Jinak také: „**Vstal, aby byl vydán na smrt.**“ Cesta k obětování je cesta smrti, cesta mrtvého člověka. Proto, aby žil, musí jít. Mnohdy se těžkosti a tíha života překonává prací, utrpení lze proměnit ve výkon. (V. E. Frankl) Tím, že navzdory úzkosti, smutku a pláči, pokračuji v tom, co jsem začal v minulosti, se lze přenést přes bolest, jejíž intenzita slábně. Zkouška je začátek nového života. Abraham jde na místo, které určil Bůh, jde na místo, kde se člověk setkává s Hospodínem. **Kde je Sára?**

Abraham vzal sebou syna a dva chlapce (sluhy). Jaká je jejich role? Izák to ještě neví, ale má být obětován, jde jako oběť. A role služebníků spočívá v oddělení se. Oni vlastně jen vymezují hranice, kam až syna s otcem, obětníka a oběť, mohou doprovodit. V určitém moment, třetího dne, jim Abraham řekne: „**Sedněte kvůli sobě (zůstaňte, vraťte se) tady s tímto oslem**“. (Gn 22,4–5) V. E. Frankl mluví o **intimitě duchovního života**, přirovnává ji k intimitě lásky. **Náboženské čtení člověka** vnímá Frankl jako **hluboce intimní záležitost** stejně tak, jako lásku – obojí stojí pod ochranou studu. Respektuješ duchovní život (spiritualitu) druhých? Abrahamova cesta (zkouška) je intimní událostí mezi ním a Hospodínem. Tyto hranice mají být respektovány. Dál měl jít s Abrahamem jen Izák. „**Jdou oni dva spolu,**“ praví vyprávění. (Gn 22,6) Ale: **Kde je Sára?**

Těm dvěma služebníků Abrahám ani nedovolil do záležitostí mezi jím a Bohem nahlédnout. Sdělil jim toto: „**... já i tento chlapec nyní jdeme tamhle, klanět se, a my nechť se vrátíme k vám.**“ Nevysvětluje jim, že jde obětovat, zůstává s touto informací sám. Co jim Abraham řekl je přesto inspirativní. Proč? Po pravdě jim vlastně vyznal, že se jde Bohu odevzdat v naprosté totalitě sebezřeknutí. Prozrazuje to slůvko „**klanět se**“. Toto slovo v **akkadštině** znamená „**placatý nos**“. Septuaginta přeložila: „**Až se pokloníme (proskynésantes), vrátíme se k vám.**“ Proskynéze popisuje děj, kdy poražený předstoupí před vítězného vládce, lehne si na břicho s roztaženými rukama a obličejem zabořeným v zemia čeká na králův rozsudek – život, nebo smrt. Tímto gestem vyjadřujeme naprostou oddanost tomu, kdo má nad naším životem poslední slovo. Pro Abrahama opravdu přichází okamžik, který rozhodne mezi životem a smrtí. Cíl cesty v Abrahamově výpovědi spočívá v „**poklonit se**“. Představuji si tu scénu takto: Ke služebníkům Abraham řekne: „**Zůstaňte tady s oslem.**“ Pak se otočí k synovi, už ho zřejmě opouštějí síly, tak dodá: „**My nechť se vrátíme...**“ Abraham mluví v množném čísle, neřká: „**Já se k vám vrátím.**“ **Kde je Sára?**

Následuje rozhovor mezi synem a otcem ohledně oběti, který končí „**poznámkou**“: „**... šli oni dva spolu.**“ „**Jít**“ je konáním ve zkouškách. Žít, přežít je konáním v životě. **Kde je Sára?**

A po té, co je ruka zastavena a oběť je zástupně vykonána, vyprávění konstatuje: „**A vrací se Abrahám k chlapcům (sluhům) svým. Vstávají a jdou spolu k studni přisahy...**“ (Gn 22,19) **Kde je Sára? A kde je Izák?**

Po vyprávění o cestě na horu Mória a návratu z ní Bible na naši otázku – otázku po Sáře – odpoví. **Poprvé se ve Starém zákoně zmíní hrob, poprvé je zmíněn věk ženy** (přitom jde o jedinou ženu v Bibli, jejíž věk známe): **„Sára byla živa sto dvacet sedm let; to jsou léta Sářina života. Zemřela...“** (ČEP; Gn 23,1–2)

Podle židovské tradice Sára opravdu zemřela poté, co byla mylně informována o tom, že Izák byl obětován.² Totéž může naznačovat biblický text, jelikož po cestě na horu Mória následuje vyprávění o smrti Sáry a jejím pohřbu. Beletrizují: **Samotná informace, že měl být Izák obětován, mohla Sáru (při)zabít.** Odkud lze vyvozovat tak vážnou interpretaci? Ze souvislosti, kterou vytvořil **dvou výskyt jména Úc (Ús).** Toto osobní jméno najdeme právě v **rodokmenu** zmíněném mezi vyprávěním o cestě k obětování Izáka a Sářině smrti. (Gn 22,21) Ovšem **o Jóbovi se praví, že pochází ze země Úc.** (Jb 1,1) Dva nejtěžší příběhy Starého zákona jsou postaveny jeden vedle druhého. **A také Jóbovu ženu smrt dětí zlomila.** Uvažujme o ženách, které neunesly Hospodinův požadavek určený nikoli jim samým, ale osobám jim blízkým.

Závěrem: Kdyby ženy psaly Bibli, vypadala by jistě jinak. Ale poselství o Božím zapovězení nezabíjet dětí (člověka) jako náboženskou oběť by obsahovala. I poselství o tom, že **vše ničivé, co se týká dětí, vysává a přizabíjí matky.** A zde jsme u jádra dnešní zvěsti. Proč nevážit, že **jen jediná matka, Bůh „Matka“, obětovala své dítě pro smíření Boha a lidí.** Ostatně Jan Heller často připomínal, že **Bůh se do našich biologických kategorií nevejde.** A **ještě jedna matka své dítě pro usmíření Boha a lidí „dovolila“ obětovat,** ta novozákonní, **Marie.** A ji smrt syna nezabila snad jen proto, že se s ním opět třetího dne shledala. A vám všem matkám i otcům, kteří nasloucháte biblickému poselství zevnitř, kteří tak jako Bůh víte, jaké to je, když umře vlastní dítě, vám bych přál „Marijinu satisfakci“. ... Jaký je Bůh („Matka“)? Asi budu o víře tři dny mlčet...

² Midraš ke Gn 23,1 Genesis Rabba 58,6. Srv. též SCHERMAN, N.; ZLOTOWITZ, M. aj. *The Chumash*, Brooklyn, N.Y., 1993, s. 100. Midraš Tachuma (vznikl v 7.–9. století, doloženo v 16. století) a Sefer ha-jašar (vznikl ve 13. století, písemně doložen ze 16. století) aj.